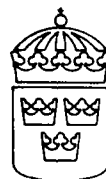

Försvarsutskottets betänkande

1988/89:FöU5

Folkrättsskydd för journalister

1988/89
FöU5

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 1987/88:Fö715 (m) om ökat folkrättsligt skydd för journalister som tjänstgör i civila myndigheter som i krig är samgrupperade med militära. Utskottet föreslår att riksdagen inte bifaller motionen.

Bakgrund

I förordningen (1987:971) om totalförsvarspersonalens folkrättsliga ställning, m.m., som gäller för regeringen underställda myndigheter, ges vissa föreskrifter till ledning för tolkningen och tillämpningen för svensk del av den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter. Där redovisas det folkrättsliga skydd som åtnjuts av kombattanter (2–5 §§), civilförsvarspersonal (6 §), sjukvårdspersonal (7–8 §§), själavårdspersonal (9 §) och civila åtföljande stridskrafterna (10 §). Enligt 11 § nämnda förordning tillkommer folkrättslig ställning enligt 2–10 §§ endast den som tjänstgör i vederbörande befattning. I samma paragraf anges att personal vid civila myndigheter som är samgrupperade med militära myndigheter samt all övrig personal skall anses vara civila.

Enligt 1977 års tilläggsprotokoll till 1949 års Genèvekonventioner (artikel 79) ges journalister på farliga uppdrag å yrkets vägnar där väpnad konflikt råder ett särskilt skydd. Dessa journalister tillförsäkras genom tilläggsprotokollet civil status och kan utrustas med ett identitetskort som styrker deras ställning som journalister.

Motionen

I motion 1987/88:Fö715 av Margareta Gard (m) och Ann-Cathrine Haglund (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning om förutsättningarna för att bereda personer verksamma i det psykologiska försvaret ökat folkrättsligt skydd.

Motionärerna erinrar om att befolkningen i krig uppdelas i två grupper (stridande/icke stridande). En kategori som enligt motionärernas uppfattning på ett olyckligt sätt har hamnat mellan dessa grupper är personalen i de delar av det psykologiska försvaret som i krig samlokaliseras med militära staber. Det är, anser motionärerna, orimligt att stora delar av det psykologiska försvaret på detta sätt har sämre folkrättsligt skydd än det som tillkommer

t.o.m. dem som verkar inom organiserade motståndsrörelser (vilka enligt folkrätten under vissa förutsättningar är att anse som kombattanter). 1988/89:FöU5

I motionen erinras också om att denna personal inte heller har det skydd som tillkommer vissa journalister enligt 1977 års tilläggsprotokoll till 1949 års Genèvekonventioner.

Utskottet

Med motionen åsyftas en förbättrad folkrättslig ställning för de journalister som tjänstgör i sektionen för psykologiskt försvar (sektion C) i de krigsorganiserade civilbefälhavarkanslierna och krigslänsstyrelserna.

Av förordningen om totalförsvarspersonalens folkrättsliga ställning framgår att ifrågavarande journalister är att anse som civila (11 §). Samma status tillkommer för övrigt den personal som tjänstgör i A- och B-sektionerna i civilbefälhavarkansliernas och länsstyrelsernas krigsorganisation, trots att de verksamheter – civilförsvar resp. hälso- och sjukvård – som leds från dess sektioner i andra avseenden har särskilt folkrättsligt skydd.

Utskottet har i ärendet inhämtat synpunkter från styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) och från Svenska journalistförbundet.

SPF bekräftar den folkrättsliga ställning som tillkommer här berörda journalister och anser att det inte finns förutsättningar att bereda denna personal ökat folkrättsligt skydd.

Svenska journalistförbundet framhåller att det särskilda skydd som vid väpnade konflikter gäller för yrkesverksamma journalister på uppdrag är centralt för den fria nyhetsförmedling som kan förekomma i en krigssituation. Detta skydd bör, framhåller Journalistförbundet, förbehållas just denna grupp för att det skall vara verksamt. Det psykologiska försvarets personal bör enligt förbundet behandlas enligt förordningen om totalförsvarets folkrättsliga ställning.

Utskottet anser att det inte föreligger behov av och inte heller finns förutsättningar för att söka bereda de i motionen avsedda journalisterna annan folkrättslig ställning i krig än den de i likhet med annan personal inom ifrågavarande civila myndigheter för närvarande åtnjuter. Motionen bör därför enligt utskottets mening inte bifallas.

Utskottet vill i detta sammanhang dock framhålla vikten av att man försöker undvika att det i en krigssituation uppstår osäkerhet om vilken folkrättslig ställning som tillkommer personal som arbetar i med militära staber samlokaliserade civila myndigheter. Detta torde kunna åstadkommas t.ex. genom att ifrågavarande personal utrustas med lämpliga identitetshandlingar, något som enligt vad utskottet har inhämtat också övervägs i regeringskansliet.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1987/88:Fö715.

Stockholm den 29 november 1988

På försvarsutskottets vägnar

Arne Andersson

Närvarande: Arne Andersson i Ljung (m), Roland Brännström (s), Ingvar Björk (s), Kerstin Ekman (fp), Gunhild Bolander (c), Iréne Vestlund (s), Björn Körlof (m), Barbro Evermo Palmerlund (s), Christer Skoog (s), Sven Lundberg (s), Hans Lindblad (fp), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c), Paul Ciszuk (mp), Karin Wegestål (s), Ingrid Hemmingsson (m), Björn Samuelson (vpk) och Marianne Andersson i Gislaved (s).

